

ยุทธศาสตร์ทางปัญญา
เพื่ออนาคตของประเทศไทย

อนาคตอยู่ที่การเติบโตทางปัญญา
ไม่ใช่การเติบโตทางเศรษฐกิจ

ประเวศ วะสี

- การเติบโตทางเศรษฐกิจมีข้อจำกัด
และกระทบต่อคุณภาพของการอยู่ร่วมกันได้ง่าย
- แต่การเติบโตทางปัญญามีข้อจำกัด
ยิ่งเติบโตยิ่งดี ยิ่งทำให้เกิดการพัฒนาอย่างได้คุณภาพ และยั่งยืน

ความยากจนแก้ไขได้ด้วยปัญญา

สารบัญ

ปก-สารบัญ	๑-๔
๑. อนาคตของประเทศไทยอยู่ที่การเติบโตทางปัญญา ไม่ใช่การเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัญญาเบื้องต้นที่สุด	๕
๒. ยุทธศาสตร์ของพระพุทธเจ้า VS ยุทธศาสตร์ของฝรั่ง พระพุทธเจ้าเลือกยุทธศาสตร์จัดทุกข์ ฝรั่งเลือกยุทธศาสตร์สร้างสุข	๖
๓. ปัญญาเพื่อความเป็นไทและความมั่นใจแห่งชาติ ใน ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา เราถูกครอบงำด้วยอารยธรรมฝรั่ง ซึ่งเป็นอารยธรรมแห่งการแย่งชิง ต้องเข้าใจข้อผิดพลาดอย่างฉกรรจ์ของฝรั่ง และสลัดตัวไปสู่ความเป็นไททางปัญญา	๘
๔. การถือว่าฐานของความรู้อยู่ที่การปฏิบัติและผู้ปฏิบัติ จุดเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของประเทศ	๑๐
๕. เปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกเรื่อง จะสร้างมวลปัญญาเต็มประเทศ ใช้สื่อช่วย	๑๕
๖. สัมมาพัฒนาหรือมิจาพัฒนา คุณภาพหรือโลภจริต มีปัญหาเลือกแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้องจึงจะจัดทุกข์ได้	๑๗
๗. การอภิวัฒน์ทางปัญญา : ทำ ๓ เรื่อง ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ที่ดี	๒๑

๘. ภาพรวมของการพัฒนากำลังคนของประเทศ	๒๔
การพัฒนากำลังคนทั้งหมดของประเทศ	
ต้องดีประเด็นการจัดการให้แตก	
๙. เครื่องมือยุทธศาสตร์ทางปัญญา	๒๖
การจัดการความรู้ และการส่งเสริมการจัดการความรู้	
๑๐. การเคลื่อนไหวยุทธศาสตร์ทางปัญญา	๒๘
การเคลื่อนไหว และเครื่องมือการเคลื่อนไหว	

๑

อนาคตของประเทศไทย อยู่ที่การเติบโตทางปัญญา ไม่ใช่เติบโตทางเศรษฐกิจ

นี่เป็นปัญหาเบื้องต้นที่สุด คือความเห็นชอบหรือสัมมาทิฐิ
สัมมาทิฐิย่อมนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ
แต่หากเริ่มต้นเป็นมิจฉาทิฐิเสียแล้วสิ่งที่ตามมาทั้งหมดจะเป็นมิจฉาปฏิบัติ และเกิดผลร้ายจาก
การปฏิบัติผิด

ที่ผ่านมาโลกทั้งโลกระงมไปด้วยคำว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจ แล้วก็วัดความเจริญกันด้วย
อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือรายได้ประชาชาติ คือ จีดีพี (Gross Domestic Product)

จิตใจทุ่มไปกับเรื่อง จีดีพี วิตกกังวลกับเรื่อง จีดีพี พยายามกันเรื่องจีดีพี หรือหาใจกันเป็นจีดีพี
เรียกว่าจีดีพีเข้าไปสู่จิตสำนึกของมนุษย์ทั้งโลก

โลกทั้งหมดจึงตกอยู่ในโมหภูมิ เพราะเศรษฐกิจที่เอาเงินเป็นตัวตั้งเป็นสื่อของโลกจืดและ
ความรุนแรง

เงินสามารถเพิ่มจำนวนอย่างไม่ที่สิ้นสุด โลภจริตของมนุษย์จึงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
เช่นเดียวกัน อันนำไปสู่การทำลาย และเกิดความสัมพันธ์อันไม่เท่าเทียมกัน เช่น

การทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทำลายสังคม ทำลายวัฒนธรรม ทำลายศาสน-
ธรรม ทำให้เกิดความอยุติธรรมในสังคม การแย่งชิง และสงคราม

ในศตวรรษที่แล้วคนตายเพราะสงครามไม่น้อยกว่า 200 ล้านคน และที่ตายเพราะความยากจน
และความอยุติธรรมในสังคมมีจำนวนมากกว่านั้นมาก

เพื่อเศรษฐกิจมนุษย์สามารถทำการรุนแรงใด ๆ ก็ได้ เช่น ก่อสงครามเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ
หรือพยายามรุกรานเข้าไปแย่งชิงทรัพยากรเช่นน้ำมันในประเทศอื่น

ความเติบโตทางเศรษฐกิจจึงมีข้อจำกัด และนำไปสู่ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่าง
รุนแรงได้ ตรงกันข้ามกับความเติบโตทางปัญญา ซึ่งไม่มีข้อจำกัด ยิ่งเติบโตยิ่งดี และนำไปสู่ความเจริญ
โดยรอบด้านอย่างสมดุล เช่น แก้อาการยากจน และปัญหาอื่น ๆ ได้ แม้ทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์

ทุกข์แก้ได้ด้วยปัญญา

แต่แก้ไม่ได้ด้วยการกระตุ้นให้ร้านอยากมากขึ้นด้วยการคิดแต่การเติบโตทางเศรษฐกิจนอก
บริบทของปัญญา

ในความเติบโตทางปัญญาไม่ใช่ไม่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่เป็นเศรษฐกิจที่มีปัญญาเป็นตัวตั้ง

ถ้าประเทศยังใช้การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งต่อไปอีกแล้วไซ้ จะไม่พ้นจากความเดือดร้อนและความเสื่อมเสียทางศีลธรรมอีกนานาประการ อนาคตของประเทศอยู่ที่การเติบโตทางปัญญา ไม่ใช่การเติบโตทางเศรษฐกิจ นี่เป็นปัญญาประการที่ ๑

๒

ยุทธศาสตร์ของพระพุทธเจ้า

VS

ยุทธศาสตร์ของฝรั่ง

การเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ถูกต้องเป็นปัญหารวบยอด เพราะเป็นจุดชี้ขาดว่าแพ้หรือชนะ ประเทศจะต้องมีปัญญาเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ถูกต้อง

พระพุทธเจ้ากับฝรั่งเลือกยุทธศาสตร์ต่างกัน ดังจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

ความทุกข์กับความสุขมีความสัมพันธ์ตรงข้ามกันเหมือนความร้อนกับความเย็น ถ้าร้อนน้อยก็เย็นมาก ถ้าทุกข์มากก็สุขน้อย ถ้าทุกข์น้อยก็สุขมาก ถ้าความทุกข์สิ้นไปก็สุขอย่างยิ่ง แต่ยุทธศาสตร์แก้ทุกข์ กับ ยุทธศาสตร์สร้างสุข นำไปสู่การกระทำและผลของการกระทำต่างกันโดยสิ้นเชิง

พระพุทธเจ้า เลือกยุทธศาสตร์ขจัดทุกข์

ฝรั่ง เลือกยุทธศาสตร์สร้างสุข

การสร้างสุขนำไปสู่กิเลสตัณหา การแย่งชิง การทำลาย และความรุนแรง ดังที่ระบอบไปทั่วโลกอย่างทุกวันนี้

ส่วนการขจัดทุกข์นั้นนำไปสู่ปัญญา และการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ

ยุทธศาสตร์สร้างความร่ำรวยกับยุทธศาสตร์แก้ความยากจน จึงไม่เหมือนกันเลย

เดิมเราเข้าใจผิดคิดว่ายุทธศาสตร์สร้างความร่ำรวยจะช่วยแก้ความยากจน แต่ปรากฏว่าไม่เป็นความจริง

เมื่อใช้ยุทธศาสตร์นี้ปรากฏว่าช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย และระหว่างประเทศจนกับประเทศรวยยิ่งกว้างไกลมากขึ้นอย่างลิบลิ้น เพราะความร่ำรวยกระจุกตัว อย่างที่พูดกันว่า “รวยกระจุก จนกระจาย” เช่น คนอเมริกันที่รวยที่สุด ๓๐๐ คน มีทรัพย์สินมากกว่าของคนในโลก ๒๐๐๐ ล้านคนรวมกัน

ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย และระหว่างประเทศจนกับประเทศรวย นำไปสู่ปัญหาทางการเมืองและสังคมตามมาอย่างไม่มีทางแก้ไข เช่น ความรุนแรง และสงคราม

ไอน์สไตน์จึงกล่าวว่า “เราต้องการวิถีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้” (We shall need a radically new manner of thinking if mankind is to survive)

Larslo Grof และ Russell กล่าวว่า อารยธรรมตะวันตกจะนำโลกทั้งโลกเข้าสู่สภาวะวิกฤตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อารยธรรมวัตถุนิยมบริโภคนิยมไม่สามารถเคลื่อนต่อไปได้โดยไม่เกิดการทำลายล้างขนานใหญ่
อารยธรรมวัตถุนิยมบริโภคนิยม เกิดจากการเลือกยุทธศาสตร์สร้างสุข ซึ่งนำไปสู่การเสพสุขเกิน
เลยที่เรียกว่า **กามสุขัลลิกานุโยค** อันเป็นสภาวะสุดโต่ง ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและทำลาย

อนาคตของประเทศจึงขึ้นอยู่กับว่าประเทศไทยจะเลือกยุทธศาสตร์ใด จะเอาแบบฝรั่งหรือ เอา
แบบพระพุทธเจ้า นั่นคือ

ฝรั่ง ฝรั่ง คัจฉามิ หรือ

พุทธัง ฝรั่ง คัจฉามิ กันแน่

ถ้าเลือก ฝรั่ง ฝรั่ง คัจฉามิ ก็ทำไปเหมือนเดิม คือใช้ยุทธศาสตร์สร้างสุข เดินเข้าไปสู่การเป็น
สังคมบริโภคนิยม หรือกามสุขัลลิกานุโยค

แต่ถ้าเลือกแนวทางของพระพุทธเจ้าที่ใช้ยุทธศาสตร์จัดทุกข์ บนเส้นทางแห่งปัญญา นั่นคือ

สังคมมีปัญญาเข้าใจทุกข์

สังคมมีปัญญามุ่งขจัดทุกข์

สังคมมีปัญญาขจัดทุกข์ได้

เมื่อขจัดทุกข์ได้ก็เกิดความสุขเหลือหลาย

๓

ปัญญาเพื่อความเป็นไท และความมั่นใจแห่งชาติ

ในกว่า ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา คนไทยตกอยู่ในความครอบงำทางปัญญา และถูกสะกดให้ดูถูกตัวเองว่าเราไม่มีฐานแห่งความดีของตัวเอง อะไรที่เก่ง อะไรที่ดี อะไรที่เจริญ ต้องเป็นจากฝรั่งและมาจากฝรั่ง ฝรั่งเป็นที่มาของความดีและความถูกต้องทั้งปวง

เราต้องพัฒนาจากฐานของความไม่มี แต่ฝรั่งมี การพัฒนาจากฐานแห่งความไม่มีหรือเราไม่คุ้นเคย ทำได้ยาก และทำด้วยการขาดความมั่นใจ

ถ้าเราทำอะไรจากสิ่งที่เราเคยทำและเราคุ้นเคย เราจะมีความมั่นใจ

เมื่อเราทำจากสิ่งที่เราไม่มี เราก็มีความกลัวและขาดความมั่นใจ เมื่อพัฒนาด้วยฐานความคิดอย่างนี้จึงเกิดการขาดความมั่นใจแห่งชาติ

การขาดความมั่นใจทำให้เป็นทุกข์ คลอนแคลน และอ่อนแอ อนันตริยกรรมของฝรั่ง คือ การทำลายความมั่นใจของคนที่ไม่ใช่ฝรั่งหมดทั้งโลก ทำให้คนทั้งหลายอ่อนแอและหมดภูมิคุ้มกันลง และยังถ้าวิธีฝรั่งหรืออารยธรรมตะวันตกไม่ดีจริง การตกอยู่ในความครอบงำของวิธีฝรั่งย่อมนำไปสู่ความทุกข์ยากและวิกฤตการณ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ในยุทธศาสตร์ทางปัญญา สังคมไทยต้องสามารถสลัดออกจากความครอบงำและการถูกสะกดดังกล่าวไปสู่ความเป็นไท และไปสู่ฐานแห่งความมั่นใจ เราต้องมีปัญญาสร้างความมั่นใจแห่งชาติ ที่ทำให้เราไม่กลัว มีความสบายใจ แข็งแรง และมีภูมิคุ้มกัน

ฝรั่งนั้นครอบงำเรามาเนิ่นนาน ทั้งทางเศรษฐกิจ ทางการศึกษา วิชาการ วัฒนธรรม และการสื่อสาร เรียกว่าเป็นการครอบงำเบ็ดเสร็จ การที่จะหลุดจากการครอบงำนี้ได้ต้องเข้าใจความเป็นมาของฝรั่ง และเห็นข้อผิดพลาดฉกรรจ์ ๆ ของฝรั่ง

ในที่นี่จะเริ่มเมื่อคนยุโรปได้ค้นพบวิทยาศาสตร์อย่างที่เรารู้จักกันนี้ เมื่อประมาณ ๔๐๐ ปีก่อน - วิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการค้นหาและค้นพบความรู้ที่ทรงพลัง

คุณูปการของวิทยาศาสตร์ที่ควรจะยิ่งใหญ่ คือ การนำไปสู่ปัญญา (wisdom)

แต่คนยุโรปได้เลือกที่จะเอาวิทยาศาสตร์ไปสร้างเทคโนโลยี ที่ทรงอำนาจ เช่น เรือปืน ปืนใหญ่ ปืนกล แล้วใช้อำนาจที่ชั่วร้ายฆ่าฟันคนพื้นเมืองหมดทุกทวีปเพื่อแย่งชิงดินแดนและทรัพยากรของเขา ที่ทวีปอเมริกาเหนือได้เข่นฆ่าคนอินเดียนแดง ที่ทวีปอเมริกาใต้ได้ฆ่าชาวพื้นเมืองบางเผ่าถึงกับสูญพันธุ์ เป็นฆาตกรรมเผ่าพันธุ์ (genocide) มิได้เพียงใช้อาวุธเท่านั้นแต่ได้ใช้เชื้อโรค คือ ไข้ทรพิษโยนเข้าไปฆ่าชาวพื้นเมืองทำให้ล้มตายเป็นเบือ

ทวีปแอฟริกาทั้งทวีปโดนชาวยุโรปเข้าไปยึดครอง และปกครองอย่างทารุณ คู่ได้จากคนผิวขาวที่เข้าไปกดขี่ข่มเหงคนผิวดำในแอฟริกาได้ แม้แต่มหาตมะคานธีเมื่อยังหนุ่มเป็นทนายความไปว่าความในแอฟริกาได้ ก็ยังถูกคนขาวจับโยนจากรถไฟ

ทางเอเชียฝรั่งก็รุกรานระมาตั้งแต่ตะวันออกกลางจนจรดมหาสมุทรแปซิฟิก ยึดครองอินเดีย พม่า มลายู อินโดจีน บางส่วนของจีน ที่เมืองอมฤตสระในอินเดีย ทหารอังกฤษใช้ปืนกลยิงคนอินเดียที่ชุมนุมต่อต้านอังกฤษตายหมดทุกคน อังกฤษให้อินเดียปลูกฝิ่น แล้วเอาฝิ่นไปให้คนจีนสูบ จีนพยายามต่อสู้จึงเกิดสงครามฝิ่น จีนแพ้อังกฤษจึงยึดฮ่องกง ที่ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ไปเห็นสวยงามก็อยากได้ เอาปืนโล่ยิงชาวพื้นเมืองเหมือนโล่ยิงจึงใจแล้วยึดเอาไปเป็นของตัวเอง

ในสมัยปัจจุบัน การแข่งขันได้เปลี่ยนรูปแบบไปเป็นการใช้อำนาจทางทุนที่ตัวสะสมได้สูงกว่า ใช้ความสามารถในการจัดการที่สูงกว่า บังคับให้ทุกประเทศต้องใช้ระบบการค้าเสรีและการเงินเสรี แล้วดูเอาทรัพย์สินของประเทศต่าง ๆ ใครไม่ยอมทำตามนี้ก็จะใช้กำลังบังคับ หรือเช่นฆ่า ดังที่อเมริกาใช้เรือรบไปบังคับให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๓ หลังจากที่ปิดประเทศมาประมาณ ๒๖๐ ปี

สหรัฐอเมริกาได้พยายามฆ่าผู้นำหรือสนับสนุนให้เกิดรัฐประหารในประเทศที่คิดต่างไปจากตัว เช่น ประเทศชิลีที่ประธานาธิบดีอัลันเดอถูกฆ่าตาย ประธานาธิบดีชูการ์โนไม่เดินตามทางอเมริกาถูกรัฐประหาร มีคนอินโดนีเซียตายไปประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ คน โฮจิมินห์ต่อสู้กับฝรั่งเศสเพื่ออิสรภาพ อเมริกายกกองทัพเข้าไปในเวียดนาม ทำให้ทหารอเมริกันตายไปประมาณ ๕๘,๐๐๐ คน คนเวียดนามตายไปกว่า ๒ ล้านคน และทิ้งลูกระเบิดลงเวียดนาม เขมร และลาว อย่างหนัก รวมทั้งโปรยสารพิษทำลายป่า

เร็ว ๆ นี้ ชัดคัม สุตเซน ประธานาธิบดีอริกไม่ยอมลงให้อเมริกัน บุชกับแบลร์สั่งแสนยานุภาพมหิมาเข้าไปถล่มประเทศอริกเพื่อไล่สังหารชัดคัม ทั้ง ๆ ที่สหประชาชาติและชาวโลกอีกเป็นอันมากไม่เห็นด้วย

โดยสรุปตะวันตกล่มสลายทางศีลธรรม จึงนับว่าเป็นผู้เจริญมิได้ มีแต่ความเจริญทางวัตถุ คนฝรั่งที่จิตใจสูงก็มี แต่กระแสนการพัฒนาแบบทุนนิยมได้สร้างโครงสร้างที่โหดร้ายทารุณ ทำลายอุดมคติที่ตะวันตกเคยเชิดชู เช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน มนุษยธรรม

นอกจากอำนาจทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการทหารแล้ว สหรัฐอเมริกายังครองอำนาจทางสารสื่อสารที่จะให้โลกรู้หรือไม่รู้จะอะไรตามที่เขาต้องการ จึงเป็นการครอบงำเบ็ดเสร็จ ยกที่ชาติต่าง ๆ จะคิดเป็นอย่างอื่นได้

ภายใต้การครอบงำของกระแสโลกาภิวัตน์แบบตะวันตก แม้เราทำอะไรไม่ได้ แต่การมีปัญญารู้เท่าทันจะทำให้เป็นไท เมื่อเป็นไทแล้วปัญญาย่อมมองงามนำไปสู่การค้นพบทางออกได้

ฉันไม่มีรากฉันใด สังคมก็มีรากฉันนั้น

รากของสังคมคือวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนอันสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

กลุ่มชนในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ ก็จะเรียนรู้ให้รอดชีวิต และอยู่ได้อย่างสุขสบายพอสมควร

ในวิถีชีวิตจึงมีการสะสมภูมิปัญญาจากการปฏิบัติไว้เป็นอันมาก

ภูมิปัญญาในวัฒนธรรม คือ รากฐานของสังคม

การพัฒนาและการเรียนรู้ต้องมีวัฒนธรรมเป็นฐาน ฐานทางวัฒนธรรมเป็นฐานที่เรามี เป็นฐานที่เราคุ้นเคย เราจึงมีความมั่นใจ ถ้าการพัฒนาอยู่ในฐานทางวัฒนธรรมของเรา เราจะเกิดความมั่นใจแห่งชาติ ไม่ใช่เราจะไม่เรียนรู้จากวัฒนธรรมฝรั่ง แต่ควรเอาเป็นตัวประกอบ ไม่ใช่เอาฝรั่งเป็นฐาน

กุญแจของเรื่องนี้อยู่ที่ว่าการเปลี่ยนฐานความรู้ จากการถือว่าฐานความรู้มาจากตำรา ไปสู่การถือว่าฐานความรู้มาจากการปฏิบัติและผู้ปฏิบัติ ดังจะได้กล่าวในตอนต่อไป

๔

การถือว่าฐานของความรู้อยู่ที่การปฏิบัติและผู้ปฏิบัติ จุดเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของประเทศ

โครงสร้างกำหนดคุณสมบัติ

โครงสร้างทางปัญญากำหนดคุณสมบัติของสังคม

การถือว่าความรู้มีฐานอยู่ที่ใด กำหนดโครงสร้างทางปัญญา และโครงสร้างของสังคม

ขอให้พิจารณาประเด็นนี้ให้ดี ๆ เพราะไม่ค่อยนึกถึงกัน แต่มีผลกระทบอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและรุนแรง

ใน ๑๐๐ กว่าปีที่ผ่านมาเราถือว่า ความรู้อยู่ในตำรา ฟังดูก็ไม่เห็นแปลก เพราะเราถือเช่นนั้นมาจนเคยชิน

การเรียนก็คือ “ การเรียนหนังสือ “ หรือ “ ท่องหนังสือ “ แต่ถ้าค่อย ๆ สืบสาวราวเรื่องจะเห็นว่าเรื่องนี้ถกเถียงมาก

ถ้าถามต่อไปว่าใครเขียนหนังสือ คำตอบก็คือคนกรุงเทพฯ คนกรุงเทพฯเอามาจากไหน เอามาจากฝรั่ง กลายเป็นว่าฝรั่งเป็นต้นธารของความรู้และคุณค่า ดังที่กล่าวมาในตอนก่อน

เกิดความครอบงำทางปัญญาและสูญเสียความมั่นใจแห่งชาติ ทำให้ชีวิตกับการศึกษาแยกจากกัน ว่าชีวิตก็อย่างหนึ่ง การศึกษาก็อย่างหนึ่ง เพราะการศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้งไม่ได้เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง

การศึกษาแบบนี้ ใน ๑๐๐ กว่าปีที่ผ่านมาได้สร้างคนไทยที่ไม่รู้จักแผ่นดินไทย ก่อความเสียหายอย่างใหญ่หลวง

เมื่อเอาตำราหรือคัมภีร์เป็นตัวตั้ง ก็เหมือนมีพรหมณ์บางคนเท่านั้นที่ท่องคัมภีร์ได้และมีเกียรติ คนส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ปฏิบัติในวิถีชีวิตไม่มีเกียรติ

ทางแห่งเกียรติจึงคับแคบและไม่จริง ก่อให้เกิดความทุกข์แก่คนทั้งแผ่นดินในการตะเกียกตะกายเข้าศึกษาในโรงเรียน หรือ มหาวิทยาลัย “ ที่ดี ๆ “

ถ้าเข้าไม่ได้ก็เหมือนตกรอกหมกไหม้ ที่เข้าได้ก็ไปท่องหนังสือ แต่ไม่มีปัญญาที่จะเข้าใจชีวิตและแผ่นดินของตัวเอง

ระบบการศึกษาอย่างที่มีอยู่ทำให้เสื่อมเสียศีลธรรมพื้นฐาน
ศีลธรรมพื้นฐาน คือ การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
โดยเฉพาะคนเล็กคนน้อย คนยากคนจน

ในสถาบันการศึกษาจะสร้างความรู้สึกตลอดเวลาว่า “สถาบันมีเกียรติ ชาวบ้านไม่มีเกียรติ
“ คนขายกล้วยเดี่ยว คนขายของชำ ช่างผสมปูน จะมีเกียรติได้อย่างไร
ศักดิ์ศรีความเป็นคนมีความสำคัญยิ่ง ถึงจนแต่มีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าของความเป็นคนก็มีความสุขได้
ถ้าถือว่าความรู้้อยู่ในการปฏิบัติและอยู่ในผู้ปฏิบัติ การณ์ต่าง ๆ จะกลับตาลปัตร เหมือนหงายของที่คว่ำ

ในทางพระพุทธศาสนานั้นถือว่าชีวิตกับการศึกษาอยู่ที่เดียวกัน นั่นคือ ชีวิตคือการศึกษา การศึกษา
คือชีวิต หรือการเรียนรู้ในวิถีชีวิต หรือการเรียนรู้จากการปฏิบัติและจากผู้ปฏิบัติ มนุษย์เรียนรู้ที่จะยืน เดิน
ทำมาหากิน อยู่ร่วมกัน ฯลฯ จากการปฏิบัติ

เราเดินได้ หรือขี่จักรยานเป็นเพราะเคยล้มมาก่อน การเรียนทางทฤษฎีไม่ว่าจะวิเศษ หรือเลอเลิศ
เพียงใด ก็ไม่สามารถทำให้เดินได้หรือขี่จักรยานได้ นอกเสียจากการปฏิบัติ การปฏิบัติและผู้ปฏิบัติได้สร้าง
ความรู้ไว้เป็นอันมากที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

ถ้าถือว่าความรู้มีฐานอยู่ที่การปฏิบัติจะเกิดอานิสงส์อย่างน้อย ๘ ประการ คือ

๑. คนไทยทุกคนกลายเป็นคนมีเกียรติและศักดิ์ศรี

เพราะทุกคนเป็นผู้ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ฐานของความรู้และฐานของเกียรติยศจะ
กว้างขวาง ทำให้สังคมมีพลังทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา

การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนก็เกิดขึ้นได้ แม้เพราะเหตุนี้

๒. คนไทยเกิดความภูมิใจและมั่นใจในตัวเอง

ถ้าเราถือว่าความรู้และความเจริญอยู่ที่ฝรั่ง และเราต้องตะเกียกตะกายที่จะทำให้เหมือนฝรั่ง เราจะ
ขาดความภูมิใจและความมั่นใจในตัวเอง แท้ที่จริงคนทุกคนในทุกประเทศมีศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคน

การถือว่าความรู้อยู่ที่ผู้ปฏิบัติและการปฏิบัติจะทำให้คนไทยทั้งหมดมีความภูมิใจ และมั่นใจใน
ตัวเอง อันเป็นฐานของการพัฒนาที่มั่นคง

๓. มีการเรียนจากครูที่หลากหลายและรู้จริงจากการปฏิบัติ

ในสังคมจะมีผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญจากการปฏิบัติทางใดทางหนึ่งมากมาย ผู้เรียนจะมีครูที่รู้จริงอย่าง
หลากหลาย ครูก็จะไม่เหนียวอย่างปัจจุบัน และครูก็จะได้เรียนรู้จากผู้รู้ต่าง ๆ ด้วย ทุกคนเป็นทั้งครูและ
นักเรียน

๔. จะเป็นการเรียนในฐานวัฒนธรรม

วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนอันสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ

ถ้าถือว่าฐานความรู้อยู่ในผู้ปฏิบัติและการปฏิบัติ ก็เท่ากับได้เรียนรู้ในฐานวัฒนธรรม อันจักเป็นไป
เพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการ
พัฒนาจากการเอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งเป็นเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง

๕. เป็นการบูรณาการชีวิต ความเป็นจริงและการเรียนรู้ และเกิดพัฒนาการทางจิตวิญญาณ

ในวิถีชีวิตมีบูรณาการ แต่วิชานั้นแยกส่วนเป็นวิชา ๆ วิกฤติเกิดจากการคิดแบบแยกส่วนและทำแบบแยกส่วน

การเรียนรู้ในการปฏิบัติหรือในวิถีชีวิตจะทำให้คิดและทำอย่างบูรณาการ ในวิถีชีวิตที่สัมผัสกับธรรมชาติจะสัมผัสกับมิติอันมีคุณค่าสูงของธรรมชาติ ของชุมชน ของศาสนธรรม

๖. จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ถูกทิศถูกทางหรือสัมมาพัฒนา

ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีพระมหาชนก เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายในวิถีชีวิตร่วมกัน แต่เป็นการยากมากสำหรับนักวิชาการที่จะเข้าใจ

๗. เรียนง่าย สนุก ทำเป็น ไม่ว่างงาน

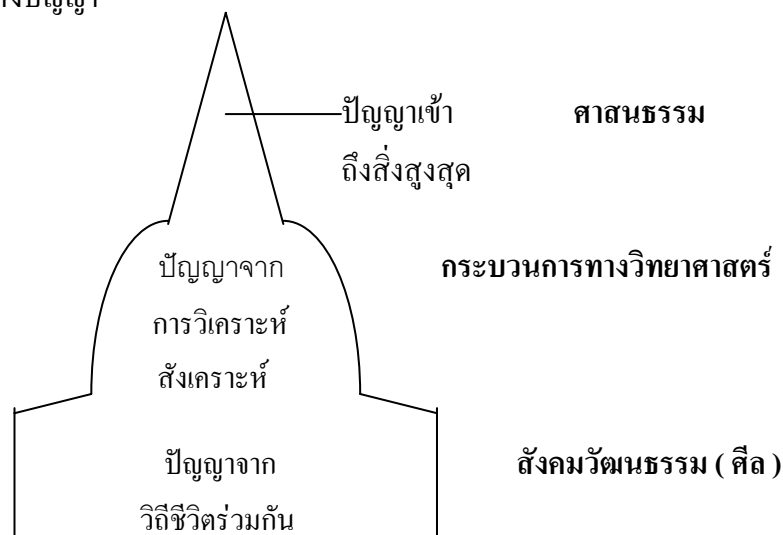
การเรียนในวิถีชีวิตจะง่าย สนุก ไม่น่าเบื่อ ทำงานไปด้วย ไม่มีการว่างงาน เป็นการปลดทุกข์ออกจากการศึกษา การศึกษาทุกวันนี้ก่อทุกข์ให้คนทั้งแผ่นดิน อาชีวศึกษาจะมีคุณค่าขึ้นมาทันที

๘. การวิจัย นวัตกรรม ทฤษฎี

ด้วยอานิสงส์ ๗ ประการดังกล่าวข้างต้นจะนำไปสู่ความมีกำลังใจ ความกระตือรือร้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีนวัตกรรมผุดบังเกิดขึ้น

มีการสังเคราะห์ความรู้จากการปฏิบัติจริงได้ผลจริงเป็นทฤษฎีที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง เกิดความเข้มแข็งทางปัญญา

เมื่อถือว่าฐานของความรู้อยู่ในการปฏิบัติและผู้ปฏิบัติโครงสร้างของปัญญาก็จะเป็นดังในรูปที่ ๑ หรือที่เรียกว่า “ พระเจดีย์แห่งปัญญา “

รูปที่ ๑ พระเจดีย์แห่งปัญญา ปัญญาทั้ง ๓ อยู่ร่วมกันและกัน แต่ฐานอยู่ในวิถีชีวิตร่วมกัน

๑. ที่ฐานของพระเจดีย์ คือการเรียนรู้ในวิถีชีวิตร่วมกัน

การศึกษาออกจากกัน การอยู่ร่วมกันหรือสังคมก็มีปัญหาสะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนวิกฤต เพราะขาดปัญญาแห่งการอยู่ร่วมกัน

๒. กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เมื่อรู้อะไรจากวิถีชีวิตแล้วก็นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้ลึกซึ้งกว้างขึ้น และตรงต่อความจริงมากขึ้น ตรงนี้คือ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

แต่ต้องเป็นวิทยาศาสตร์ที่มีฐานอยู่ในชีวิตจริงและปฏิบัติจริง หรือฐานทางปัญญาในข้อ ๑ ไม่ใช่ วิทยาศาสตร์แบบแยกส่วนจากชีวิตเยี่ยงในปัจจุบัน

การเรียนรู้โดยเอาวิชาเป็นตัวตั้ง โดยขาดความสัมพันธ์กับฐานของความเป็นจริงของชีวิตและสังคม สร้างคนที่ไม่รู้เรื่องราวอะไร คิดอะไรไม่เป็น ทำอะไรไม่เป็น ตัดสินใจอะไรไม่เป็น เหมือนคนโง่เขลาแต่คุ้นเคยประเทศไปหมด

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบแยกตัวจากฐานความเป็นจริง ทำให้เรามี “ นักวิทยาศาสตร์ “ แม้ได้ปริญญาเอก ที่ไม่สามารถคิดการวิจัยที่มีฐานจากความเป็นจริงของสังคมไทย กลายเป็นการวิจัยแบบที่เรียกว่า ทำไปเพราะเทคนิค (Technic-driven) เพราะตัวรู้เทคนิคนี้ จึงทำอย่างนี้ ๆ

เราจึงมีการวิจัยที่ไม่ได้ตอบปัญหาและแก้ปัญหาในสังคมไทยมากกว่าการวิจัยที่มีประโยชน์จริง ความเป็นวิทยาศาสตร์ไม่ได้อยู่ที่การเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์อย่างแยกส่วนอย่างที่ทำ ๆ กัน แต่อยู่ที่กระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้จากฐานชีวิตให้เป็นปัญหาที่สูงขึ้น อันนำไปใช้ให้ชีวิตและสังคมดีขึ้น

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จึงอยู่ในทุกเรื่อง ไม่ใช่อยู่ในเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์เท่านั้น

ความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างสูงยิ่ง ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ “ การวิเคราะห์การตัดสินใจ “

(decision analysis)

สังคมเต็มไปด้วยคนที่ตัดสินใจไม่เป็น นี่จะทำอะไรก็ทำ โดยไม่ผ่านการวิเคราะห์ใคร่ครวญถึง ผลดีผลเสียที่จะตามมา

แม้ในการแพทย์ที่วุ่นวาย ก็ขาดการวิเคราะห์การตัดสินใจ ว่าถ้าส่งตรวจอย่างนี้หรือไม่ส่งหรือตรวจอย่างอื่น อย่างใดจะ “ เสีย “ และ “ ได้ “ มากน้อย เปรียบเทียบแล้ววิธีใดจะให้ผลคุ้มค่ามากกว่ากัน การวิเคราะห์การตัดสินใจจะต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เข้ามาประกอบ เช่น ข้อมูลทางระบาดวิทยาว่า คนอายุแค่นี้ เพศนี้ ในถิ่นนี้ ถ้าตรวจด้วยวิธีอย่างนี้ โอกาสที่จะพบเรื่องที่สงสัยมากน้อยแค่ไหน และคุ้มหรือไม่ เทคนิคที่ใช้มีความไวเท่าใด มีความจำเพาะเท่าใด ราคาเท่าใด เหล่านี้เป็นต้น

ความรู้เหล่านี้โดยมากเราไม่รู้และไม่ได้ใช้ จึงกล่าวว่าเป็นการตัดสินใจโดยขาดฐานความรู้

กระบวนการวิเคราะห์การตัดสินใจจะกระตุ้นให้ต้องไปแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นและสอดคล้องกับการใช้งาน

ถ้าเราเรียน “ การวิเคราะห์การตัดสินใจ “ กันในทุกเรื่องและทุกระดับการศึกษา จะกระตุ้นให้เกิดการวิจัยในเรื่องที่สอดคล้องกับการใช้งานจริงเต็มประเทศ ความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์ก็เกิดขึ้นได้แม้เพราะเหตุนี้

ความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สูงยิ่งและสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งคือ การวิเคราะห์สังเคราะห์จากสภาพจริง
ขึ้นมาเป็น “ความรู้เชิงนโยบาย”

ความรู้เชิงนโยบายเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสังคมอย่างมหาศาล แต่เป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยเกือบไม่
ทำเลย เพราะทำไม่เป็น เนื่องจากศึกษาขาดลอยจากฐานความเป็นจริงของชีวิตและสังคม

ฉะนั้น ปัญญาในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในส่วนกลางของโครงสร้างทางปัญญานี้ควร
เชื่อมโยงกับฐานในส่วนที่ ๑ และกับปัญญาทางศาสนธรรมในส่วนที่ ๓ จึงจะเป็นวิทยาศาสตร์ที่ไม่แยกตัวจาก
ความเป็นจริงของสังคมและจากจริยธรรม

๓. ปัญญาเข้าถึงสิ่งสูงสุด

หมายถึงการเข้าถึงความเป็นหนึ่งเดียวของสรรพสิ่ง และสามารถละลายจากความยึดมั่นในตัวตน
เกิดความเมตตากรุณาในผู้อื่นและสรรพธรรมชาติทั้งปวง เป็นอิสระจากความบีบคั้นด้วยความเห็นแก่ตัว มี
ความสุขอันล้นเหลือจากความสงบ

ในทางพุทธศาสนาสิ่งสูงสุดคือภาวะนิพพานอันเป็นความว่าง หรือธรรมชาติอันไม่มีการปรุงแต่ง
(อสังขตธรรม) เป็นอนันตสภาวะ

ในศาสนาอื่นสิ่งสูงสุดหมายถึงพระเจ้า นี่เป็นปัญญาในทางศาสนธรรมหรือจิตวิญญาณ ซึ่งเป็น
ธรรมชาติอย่างหนึ่งในความเป็นมนุษย์ แต่ขาดไปในการศึกษาปัจจุบัน

ปัญญาทั้ง ๓ ส่วนควรอยู่ในกันและกัน ไม่ควรแยกขาดจากกันเป็นส่วน ๆ เมื่ออยู่ในกันและกันจึง
ไปทำให้วิถีชีวิตร่วมกันดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ในวิถีชีวิตร่วมกันหรือ
ความเป็นชุมชนจะมีมิติทางศาสนธรรมร่วมอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งง่ายต่อการที่จะพัฒนาต่อยอดให้สูงยิ่ง ๆ ขึ้น การ
พัฒนาปัญญาทางศาสนธรรมแบบแยกส่วนทำได้ยากและได้น้อย

การปฏิรูประบบการศึกษาไทยที่สำคัญที่สุดคือ การปฏิรูปจากการท่องหนังสือมาเป็นการเรียนรู้จาก
การปฏิบัติให้มากที่สุด

สถาบันอุดมศึกษาควรไปวิจัยโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งให้รู้ความหลากหลายทางชีวภาพ ความ
หลากหลายทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งทางปัญญาขึ้นมาเต็ม
ประเทศ และดึงการเรียนรู้ไปสู่ฐานชีวิต ให้ชีวิตกับการศึกษาเข้ามาอยู่ซ้อนทับกันมากที่สุด

๕

เปิดพื้นที่ทางสังคม
และพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง

สังคมไทยเป็นสังคมที่ปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญา จึงมีมวลปัญญาไม่มาก ไม่เพียงพอที่จะผนึกตัวเองให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นสังคมอำนาจนิยมมีความสัมพันธ์ทางคั้งระหว่างผู้มีอำนาจข้างบนกับผู้ไม่มีอำนาจข้างล่าง

เป็นประเทศที่เน้นการใช้ระบบราชการซึ่งเป็นระบบที่เน้นการใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ และการสั่งการจากบนลงล่าง ผู้คนจึงไปถูกล่อล้อนติดอยู่กับโครงสร้างอำนาจทางคั้ง

ในระบบอำนาจ คุณค่าไปอยู่ที่การเชื่อฟังคำสั่งมากกว่าอยู่ที่ปัญญา ฉะนั้น แม้มีระบบราชการที่ใหญ่โต และระบบการศึกษาที่กว้างขวางแต่ใช้ระบบราชการ การเรียนรู้ในระบบจึงมีน้อยมาก

การเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง หมายถึง การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมจากโครงสร้างทางคั้งไปเป็นโครงสร้างทางราบ ที่ประชาชนมีความเสมอภาค เข้ามารวมตัวร่วมคิดร่วมทำร่วมเรียนรู้ในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกเรื่อง

เมื่อมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเรียกว่ามีความเป็นชุมชน และเมื่อมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำกันมาก ๆ ในสังคมเรียกว่า เกิดความเป็นประชาสังคม

ในการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ เรียกว่า เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive learning through action)

การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดพลังทางปัญญามหาศาลในการทำอะไรร ๆ ให้สำเร็จ สามารถแก้ปัญหาความยากจน แก้ปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสุขภาพ

การสื่อสารทำนอง “ร่วมด้วยช่วยกัน” จะเปิดพื้นที่ทางสังคมให้คนมารวมตัวร่วมคิดร่วมทำ เกิดสิ่งดี ๆ ขึ้นได้

เมื่อมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำทั้งประเทศ จะเกิดพลังแผ่นดิน เพื่อการแก้ปัญหาทุกอย่าง จะสร้างภูมิคุ้มกันจากการถูกต่างชาติเอาเปรียบ เป็นวิธีเดียวที่จะเอาตัวรอดจากการบดขยี้ของกระแสโลกาภิวัตน์

กฎหมาย กฎ ระเบียบ นโยบายของรัฐ ระบบการศึกษา ควรจะหนุนช่วยและเชื่อมโยงกับกระบวนการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ

ควรมีการผลิต“วิทยากรกระบวนการ”จำนวนมาก เพื่อส่งเสริมกระบวนการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำอย่างกว้างขวาง

รัฐควรมีนโยบายสร้างสปิริตแห่งการเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคมให้เต็มประเทศเพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคมให้คนกับคนเอาหัวใจเข้าไปสัมผัสกัน

มหาวิทยาลัยควรปรับโครงสร้างที่แบ่งเป็นภาควิชาและสาขาวิชา อันเป็นโครงสร้างอำนาจไปสู่การรวมกลุ่มข้ามสาขาเพื่อกระทำการกิจให้สำเร็จ

ระดับการศึกษาลดหลั่นตายตัว คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ควรจะคลายออก ปราชญ์ชาวบ้านบางคนมีความรอบรู้มากกว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยอีก ควรเลิกการตีราคาเงินเดือนตามคุณวุฒิการศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาทางเลือกกันอย่างหลากหลาย

การรับเข้าทำงานควรประเมินความสามารถกันตามที่เป็นจริงไม่ใช่ตามปริญญา อัตราเงินเดือนขั้นต่ำควรจะเอาความเป็นมนุษย์เป็นตัวตั้ง ไม่ใช่เอาระดับการศึกษา

ในประเทศญี่ปุ่นคนจะจบมหาวิทยาลัย หรือไม่จบ ตลอดจนคนขับแท็กซี่ คนงาน เงินเดือนเริ่มต้นจะเท่ากัน ประมาณ 160,000 เยนต่อเดือน เพราะเป็นมนุษย์เหมือนกัน ต้องกินต้องใช้เหมือนกัน ไม่ใช่คนชั้นสูงต้องกินมาก คนชั้นต่ำต้องกินน้อย ความเสมอภาคของอัตราเงินเดือนขั้นต่ำจะสะท้อนการคำนึงถึงความเป็นมนุษย์

ความเป็นธรรมทางสังคมจะทำให้คนรักกันมาก รักชาติ ร่วมมือกันได้ง่าย มีความสุข มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี

ยุทธศาสตร์เปิดพื้นที่ทางสังคมพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม สร้างความแข็งแกร่ง และสร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศ

ข้อตกลงกับองค์การการค้าโลก (WTO) ในการเปิดการค้าเสรีนั้น จะทำให้การค้าปลีกของคนไทยล้มระเนระนาด รัฐบาลก็เข้าช่วยไม่ได้ เพราะองค์การการค้าโลกห้าม แต่ที่เขาห้ามไม่ได้คือความรักชาติ ความรักชาติจะเป็นป้อมปราการในการต่อสู้ทางเศรษฐกิจ

ถ้ามีความเป็นธรรมทางสังคม คนจะรักชาติมาก

๖

สัมมาพัฒนา หรือ มิจาพัฒนา

ดุลยภาพหรือโลกจริตเสรี

ประเทศจะสามารถจัดทุกขุได้ต่อเมื่อมีปัญหาเลือกแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้อง หรือสัมมาพัฒนา

ถ้าแนวทางการพัฒนาไม่ถูกต้อง คือเป็นมิจาพัฒนาแล้ว จะเกิดความเดือดร้อน ระส่ำระสายไปทั่วทุกอณูของสังคม

แนวทางการพัฒนาจึงสำคัญอย่างยิ่งว่าเป็นสัมมาพัฒนาหรือไม่ ไม่ใช่สักแต่ว่าพัฒนา ใดๆ แล้วก็จะเป็นของดีเสมอไป ถ้าเป็นมิจาพัฒนาแล้วจะนำความเสื่อมมาให้อย่างรุนแรง

กระแสในโลกลือตลาดเสรี การค้าเสรี การแข่งขันเสรี เป็นหลัก ซึ่งเป็นมิจาพัฒนา

ลองคิดดูให้ดี ๗ ว่าการแข่งขันเสรี เป็นธรรมชาติของอะไร สัตว์ตัวใหญ่มันตะปบตัวเล็กบีบเลย เพราะมันเป็นสัตว์

แต่มนุษย์มีอะไรที่เหนือความเป็นสัตว์ ในความเป็นมนุษย์มีความเอื้ออาทร ถ้าแข่งขันเสรี เด็กเล็กก็ตายหมด แต่เด็กเล็กรอดมาได้เพราะผู้ใหญ่เอื้ออาทรและโอบอุ้ม

ดุลยภาพ ควรเป็นหลักของการพัฒนา ไม่ใช่การแข่งขันเสรี ดุลยภาพเป็นหลักของธรรมชาติ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ระบบใดระบบหนึ่งที่สามารถรักษาความสมดุลไว้ได้ก็จะเกิดปรากฏภาพและความยั่งยืน เช่น ร่างกายของเราถ้ามีดุลยภาพ ก็จะมีความเป็นปกติ หรือ สุขภาพดี และอายุยืน การเป็นโรคใดโรคหนึ่งคือการเสียดุลยภาพ ถ้าเสียมากขึ้นก็เข้าไอซียู และถ้าเสียมากขึ้นก็สิ้นสุกหรือตาย

ดุลยภาพเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ
ในระบบร่างกายของเรา แม้มีเซลล์และอวัยวะอย่างหลากหลาย แต่ทั้งหมดเชื่อมโยงกันเป็นบูรณาการ

ถ้าหัวใจไปทาง ปอดไปทาง ตับไปทาง เราก็ไม่มีทางเป็นคนอยู่ได้
ถ้าอวัยวะใดอวัยวะหนึ่ง เช่น ตับ หรือปอด จะเติบโตเป็นเอกเทศ โดยไม่คำนึงถึงความสมดุลกับส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย ก็จะก่อให้เกิดการเสียดุลยภาพ คือ เจ็บป่วยและตาย

ตัวอย่างการเติบโตของเซลล์ชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นเอกเทศก็คือมะเร็ง เช่น มะเร็งของตับหรือมะเร็งของปอดเกิดขึ้นจากเซลล์ของตับหรือของปอดเกิดผิดปกติแล้ว เพิ่มจำนวนมากขึ้น แยกส่วน ไม่คำนึงถึงระบบทั้งหมด เมื่อเติบโตอย่างแยกส่วนก็ทำให้ระบบเสียดุลยภาพ จึงไม่ปกติ หรือป่วย และตาย การพัฒนาแบบแยกส่วนจึงนำไปสู่การเสียดุลยภาพและปรกติภาพ

การพัฒนาเศรษฐกิจ หรือความเติบโตทางเศรษฐกิจแบบแยกส่วนนำไปสู่การเสียดุลยภาพและปรกติภาพ เช่น เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม ทำลายความเข้มแข็งของครอบครัว ของชุมชน ของวัฒนธรรม ของศาสนธรรม ดังกล่าวแล้ว

เพราะฉะนั้น ความสมดุล หรือ ดุลยภาพ ควรเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่การเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะทำให้เสียดุลยภาพได้ การวัดความเจริญจึงไม่ควรวัดกันที่ความเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่วัดกันที่การมีดุลยภาพหรือความสุข การวัด GDH (H= Happiness) ควรจะเข้ามาแทนที่ GDP

ดุลยภาพควรมีในทุกหน่วยและระหว่างหน่วยต่าง ๆ เช่น อะตอม เซลล์ อวัยวะ มนุษย์แต่ละคน ครอบครัว ชุมชน สิ่งแวดล้อม สังคม ระหว่างเมืองกับชนบท ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือโลกทั้งโลก เป็นต้น

ประเทศไหนที่เติบโตผิดสัดส่วนและทำลายความสมดุลของโลก จึงเป็นเสมือน “มะเร็งของโลก”

เซลล์แต่ละเซลล์ต้องแลกเปลี่ยนกับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา แต่แลกเปลี่ยนอย่างคัดเลือกทำให้อะไรเข้า ให้อะไรออก มากน้อยแค่ไหน เพื่อรักษาลักษณะเฉพาะของมันและรักษาดุลยภาพ **ไม่ใช่ปล่อยให้มีการไหลผ่านอย่างเสรี (Free Flow)** ถ้ามีการไหลผ่านอย่างเสรีมันจะตาย

ตัวของเราที่เช่นเดียวกัน ถ้าอะไร ๆ สามารถไหลผ่านอย่างเสรี เราจะตาย เราต้องสามารถคัดเลือกได้ว่าให้อะไรเข้า ให้อะไรออก มากน้อยแค่ไหน เพื่อรักษาดุลยภาพในตัวเราไว้

ชุมชนและประเทศก็เช่นเดียวกัน การที่จะมีดุลยภาพไม่ใช่การปล่อยให้มีการไหลผ่านอย่างเสรี แต่อยู่ที่การเป็นตัวของตัวเอง สามารถคัดเลือกได้ และมีภูมิคุ้มกัน

มหาอำนาจพยายามเชิดชูการค้าเสรี การเงินเสรี การแข่งขันเสรี ไม่ได้ใช้หลักดุลยภาพ จึงเสียดุลยภาพหมดทั้งโลก เพราะมันคือโลกจริงเสรี
เขาพยายามหาเหตุผลและวิชาการมาอธิบาย ให้น่าเชื่อถือว่าการค้าเสรี การเงินเสรี การแข่งขันเสรีมันดีอย่างไร แต่ไม่ได้ถามว่าที่คั้นเพื่อใคร

ที่ว่าคั้นดีสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ทุกชุมชน ทุกประเทศ ดีสำหรับแม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ อากาศ ที่ทั้งหมดจะอยู่ด้วยกันอย่างสันติ หรืออย่างได้ดุลยภาพ ไม่ใช่ดีเฉพาะผู้กำหนดกติกา

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม หรือดุลยภาพ จะต้องเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่เอาการแข่งขันเสรีเป็นตัวตั้ง

ถ้าเปิดแข่งขันเสรี แล้วต่างชาติมายึดเอาธนาคารเป็นของเขาหมด ยึดอุตสาหกรรม ยึดการค้าปลีก และยึดฐานทรัพยากรของเราไปหมด แล้วเราจะอยู่อย่างไร

สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในอเมริกาได้ และกำลังเกิดขึ้นในบ้านเรา

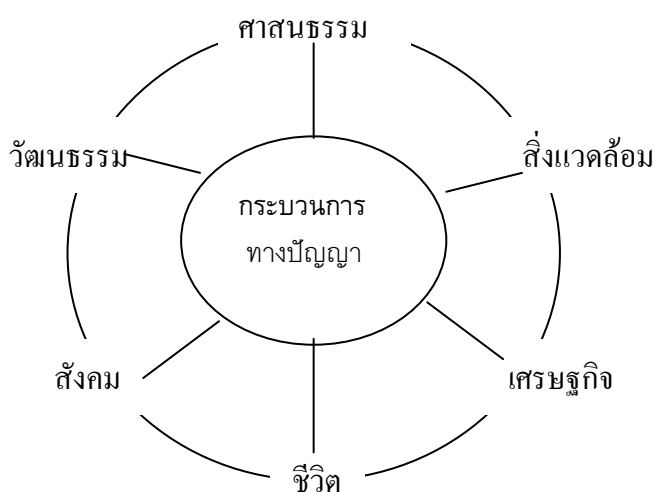
เราต้องมีปัญญารู้เท่าทันมายาคติของโลก ถ้าเราไม่รู้ความเป็นจริงเหล่านี้ ก็จะไม่มีความเห็นชอบและความดำรงชอบไม่ได้

การทำให้คนไทยรู้ความจริงอย่างทั่วถึง จึงเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ทางปัญญา มนุษย์จะต้องมีปัญญาพอที่รู้ว่า “การอยู่ร่วมกัน –Living Together” คือเป้าหมายสูงสุด ไม่ใช่กำไรสูงสุด และมีปัญญาพอที่จะต่อสู้ป้องกันตัวเองจากปัจจัยภายนอกที่จะทำให้เสียสมดุล

การพัฒนาอย่างบูรณาการ

เมื่อเอาดุลยภาพเป็นตัวตั้ง ก็ต้องคิดและทำอย่างบูรณาการ

บูรณาการ คือ ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างสมดุล

รูปที่ ๒ ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างบูรณาการ มีกระบวนการทางปัญญาเป็นศูนย์กลาง

ชีวิต สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และศาสนธรรม ต้องเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ และมีคุณภาพ ตลอดจนต้องมีระบบภูมิคุ้มกันเพราะระบบใดระบบหนึ่งจะถูกรบกวนจากภายนอก เช่น เชื้อโรค โจร ขโมย เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ข้อมูลข่าวสาร กำลังคิดอาวุธ

ถ้าไม่มีระบบภูมิคุ้มกัน การรบกวนจากภายนอกจะทำลายคุณภาพภายในได้

ศาสนธรรม หรือการมีจิตใจสูงจะทำให้รักษาคุณภาพได้ง่าย ความโลภ โกรธ หลง ทำให้ยากที่จะรักษาความสมดุลไว้ได้ ดังที่อารยธรรมวัตถุนิยมบริโภคนิยมที่ทอดทิ้งการมีจิตใจสูง นำไปสู่การเสียคุณภาพหมดทั้งโลก อย่างในปัจจุบัน

สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเปลี่ยนแปลงด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ คุณภาพไม่ใช่สถานะนิ่งไม่เปลี่ยนแปลง แต่เป็นคุณภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง การจะรักษาคุณภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ต้องการกระบวนการทางปัญญา

เรื่องพัฒนาการอย่างบูรณาการนี้ยังเป็นการยากที่จะเข้าใจ เพราะคนทั้งหมดอยู่ในโลกที่กระแสนการคิดและทำแบบแยกส่วนมานาน ฉะนั้นเรื่องปัญญาบูรณาการ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่จะต้องเกิดขึ้น และนี่อาจเป็นคำตอบต่อโจทย์ที่ไอน์สไตน์ตั้งไว้ “เราต้องการวิถีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้”

วิถีคิดเก่า คือ คิดแบบแยกส่วน

วิถีคิดใหม่ คือ คิดแบบเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ

ความรู้กับปัญญาต่างกันตรงนี้ คือความรู้หมายถึงรู้เป็นเรื่อง ๆ ปัญญามองถึงรู้อย่างเชื่อมโยง เชื่อมโยงจนรู้ทั้งหมด ทั้งหมดหมายถึงรู้ตัวเองด้วย เมื่อรู้นอกตัวและรู้ในตัวก็สามารถจัดความสัมพันธ์ได้ถูกต้อง ปัญญาจึงรวมจริยธรรมอยู่ด้วย

คำพูดที่ว่า “คนมีปัญหาแล้วโง่งง” ไม่น่าจะถูกต้อง เพราะคนโง่งงไม่เรียกว่ามีปัญหา แต่มีความโง่งหรือวิชา ปัญญาจึงหมายถึงมีความคืออยู่ด้วยแล้ว

ขณะนี้ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ กำลังรวมตัวกันทำการวิจัยเรื่องของชุมชน และนำผลการวิจัยมาวางแผนแม่บทชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคน สังคม และสิ่งแวดล้อม สัมมาพัฒนาที่ฐานล่างของสังคมจะทำให้สังคมทั้งหมดมั่นคงและยั่งยืน

หากคนข้างบนซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายอันได้แก่ บุคคล ๕ ประเภท คือ นักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการ นักธุรกิจ และสื่อมวลชน ไปเรียนรู้กระบวนการทางปัญญาและสัมมาพัฒนาที่ฐานล่างของสังคม จะเข้าใจทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีพระมหาชนกของพระเจ้าอยู่หัวดีขึ้น

การเรียนรู้ร่วมกันทั้งสังคมว่าสัมมาพัฒนาคืออะไร จะเป็นก้าวกระโดดทางปัญญาของประเทศ เพราะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการในทุกจังหวัดและทุกตำบลได้โดยไม่ยากนัก อันจะทำให้เกิดการพัฒนาย่างได้คุณภาพและยั่งยืน

สามารถส่งเสริมการพัฒนาอย่างบูรณาการเป็นบางจังหวัด และ บางตำบล และใช้เป็นเครื่องมือเรียนรู้เพื่อขยายออกไปจนเต็มพื้นที่ ทั้งประเทศจะเกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งการแก้ความยากจน อนุรักษ์ และทะนุบำรุงสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาสังคม ทะนุบำรุงวัฒนธรรม ศาสนธรรม สุขภาพ และความ

ปลอดภัย พร้อมกันหมดทุกอย่าง จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนไทยทั้งประเทศ เป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ครั้งใหญ่ เพื่อแก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน

ในสัมมาพัฒนาจะต้องถือการมีสัมมาอาชีพของคนทั้งหมดในแต่ละพื้นที่เป็นตัวตั้ง ในขณะที่มีพัฒนาไม่สนใจเรื่องสัมมาอาชีพ แต่สนใจเงินเป็นหลัก ถ้าคนทั้งหมดมีสัมมาอาชีพและมีรายได้ที่พออยู่ได้ ก็จะหยุดเบียดเบียนกัน และหยุดเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ทุกตำบลและทุกจังหวัดควรใช้การมีสัมมาอาชีพของคนเป็นกรณีการพัฒนา

๗

การอภิวัฒน์ทางปัญญา

ทำ ๓ เรื่อง

การที่จะทำให้เกิดการก้าวกระโดดทางปัญญาทั้งชาติ ควรทำ ๒ เรื่อง แยกเป็น ๓ เรื่อง คือ

- ทำให้คนไทยรู้ความจริงอย่างทั่วถึง
- สร้างนิสัยในการเรียนรู้ และมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี

การรู้ความจริงเป็นฐานของปัญญา การไม่รู้ความจริงหรือการรู้ความจริงไม่จริง ทำให้ด้อยปัญญา หรือปัญญาเสื่อม

สมัยก่อนไม่สามารถทำให้คนทั้งสังคมรู้ความจริงถึงกันหมดได้ แต่สมัยนี้ด้วยเทคโนโลยีสามารถทำให้คนทั้งมหรรู้ความจริงถึงกันและพร้อมกันได้ จึงเป็นโอกาสแห่งการอภิวัฒน์ทางปัญญาเพื่อการอยู่ร่วมกัน

การทำให้รู้ความจริงอย่างทั่วถึงควรแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑.ข้อมูลข่าวสาร และแหล่งเรียนรู้ ๒. การสื่อสาร ฉะนั้นที่ว่าแยกเป็น ๓ เรื่อง คือ

๑. ข้อมูลข่าวสารและแหล่งเรียนรู้
๒. การสื่อสาร
๓. การเรียนรู้ที่ดี

ซึ่งขยายความพอเป็นสังเขป ดังนี้

๑. ข้อมูลข่าวสารและแหล่งเรียนรู้

ข้อมูลข่าวสารอันเป็นความรู้ที่ถูกต้อง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนและทุกหน่วยของสังคม เปรียบเสมือนเป็น “ดิเอ็นเอทางสังคม”

เซลล์ทุกเซลล์มีดีเอ็นเอ ซึ่งมีความยาว ๓,๐๐๐ ล้านตัวอักษร อันเป็นข้อมูลข่าวสาร (Information) ที่ไปกำหนดโครงสร้างและการทำหน้าที่ของเซลล์ ถ้าข่าวสารผิดไป บางทีแม้แต่ตัวเดียว ใน ๓,๐๐๐ ล้านตัว ก่อให้เกิดความผิดปกติรุนแรงมาก

ถ้าทุกคนและทุกหน่วยในสังคมมีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ก็จะทำให้มีปัญหาเพื่อทำให้ถูกต้องได้ ขณะนี้ยังมีการขาดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องบ้าง หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ชัดเจน ปฏิบัติไม่ได้ หรือเป็นเท็จ (ทุสนเทศ) บ้าง

จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องสร้างระบบข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตและการทำงาน โดยทำความเข้าใจแต่ละเรื่องให้ชัดเจน แม่นยำ เข้าใจง่าย มีประโยชน์จริง และลดทุสนเทศลง

ในสังคมที่ซับซ้อน การรู้ความจริงเท่าที่สัมผัสได้ไม่พอ เพราะความจริงจากประสบการณ์อาจหลอกเราได้ จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลให้เป็นความรู้และเป็นข่าวสาร (Information) ที่ทำให้เข้าใจความจริงได้ลึกซึ้ง

ความรู้ข้อมูลข่าวสารอาจอยู่ในรูปของการมีหนังสือดี ๆ ให้มากพอ รัฐบาลต้องทำให้หนังสือราคาถูกลงเหมือนที่รัฐบาลอินเดียทำ พัฒนาหนังสือพิมพ์ให้เป็นแหล่งความรู้ไม่ใช่มีแต่ความเห็นเท่านั้น ต้องมีห้องสมุดทุกชุมชน มีพิพิธภัณฑ์มาก ๆ รวมทั้งความรู้ในอินเทอร์เน็ต

๒. การสื่อสาร

ควรมีระบบสื่อสารให้รู้ถึงกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสารสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต

สื่อสารไม่ควรจะเป็นเครื่องมือของรัฐและธุรกิจเท่านั้น แต่ควรจะเป็นเครื่องมือของประชาชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

วิทยุชุมชนเป็นตัวอย่างของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพที่สุด ราคาถูก และประชาชนเป็นผู้เข้ามาสื่อสารด้วยตนเองในเรื่องที่สำคัญต่อชีวิตชุมชน อย่างน้อย ๘ เรื่อง คือ

๑. เรื่องการทำมาหากิน	๕. เรื่องศาสนา
๒. เรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	๖. เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
๓. เรื่องการดูแลสุขภาพ	๗. เรื่องดินฟ้าอากาศ
๔. เรื่องการศึกษา	๘. เรื่องบ้านเมืองและโลก

ทั้ง ๘ เรื่อง ล้วนเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ทั้งสิ้น และทำให้ชุมชนเข้มแข็งโดยรวดเร็ว

ตรงข้ามกับสื่อระดับชาติ ซึ่งใช้ปลุกกระดมเรื่องวัตถุนิยมบริโภคนิยม ความรุนแรง และกามฉันทหา กันมากเกินพอดี

รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนสื่อชุมชน การแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน การแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนกับสื่อระดับชาติ สื่อระดับชาติควรลดการปลุกกระดมกามฉันทหา สรรสร้างเรื่องดี ๆ มีประโยชน์และน่าสนใจมาสื่อมากขึ้น

ควรให้ผู้นำชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินชาวบ้าน มาใช้สื่อระดับชาติให้มากขึ้น

ควรมิวิฤเฉพาะกลุ่ม เฉพาะเรื่อง ที่ประชาชนจะใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือกัน ทำนอง “ร่วมด้วยช่วยกัน” ซึ่งจะเปิดพื้นที่ทางสังคมพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวางที่ทำให้สังคมเข้มแข็ง เป็นต้น

เนื่องจากสี่ตะวันตก โดยเฉพาะของสหรัฐอเมริกาครอบงำโลก เราต้องมีระบบกลั่นกรอง คัดเลือกอะไรจริงหรือไม่จริง อะไรดีหรือไม่ดี ไม่ใช่ถ่ายทอดของเขามาจะไปอย่างทุกวันนี้

ประเทศจะต้องสร้างความสามารถที่จะตรวจตรากรองข่าวจากทั่วโลก มิฉะนั้นเราจะถูกครอบงำทางปัญญาเบ็ดเสร็จ

๓. มีการเรียนรู้ที่ดี

นี่คือเรื่องใหญ่ที่สุดของยุทธศาสตร์ทางปัญญา คือการที่คนทั้งประเทศมีนิสัยหรือฉันทะในการเรียนรู้ และมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ทุกอย่างก็จะลงตัวหมด

ถ้าประชาชนมีฉันทะในการเรียนรู้ก็จะเรียกร้องให้มีระบบข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารที่ดี เพราะจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่ดี

โจทย์ที่ใหญ่ที่สุดก็คือ จะสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ให้เป็นนิสัยของชาติได้อย่างไร และต้องดี ประเด็นให้แตกต่างกระบวนการเรียนรู้ที่ดีนั้นคืออะไร

สิ่งที่สถาบันการศึกษาทั้งหมดตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัยทำอยู่ในขณะนี้คือ “การถ่ายทอดความรู้เก่า” การสร้างความรู้ใหม่นี้น้อยมาก และการ โยงความรู้กับสถานการณ์ที่เป็นจริงมีน้อยมาก

ในสมัยโบราณที่สังคมไม่ซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ความรู้เก่าอาจจะใช้ได้ ไปนาน

แต่ในสังคมที่ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การถ่ายทอดความรู้เก่าโดยเอาวิชาเป็นตัวตั้งล้าสมัยโดยสิ้นเชิง และทำให้อ่อนแอทางปัญญา จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งทางปัญญาให้ได้ หลักใหญ่ของการปฏิรูปการเรียนรู้ น่าจะเป็น

เปลี่ยนจากการท่องความรู้จากตำราไปเป็นเรียนรู้จากการปฏิบัติ และสามารถวิจัยสร้างความรู้ใหม่ให้เหมาะแก่การใช้งาน

ในการวิจัยสร้างความรู้ใหม่ต้องสามารถดึงข้อมูลต่าง ๆ เข้ามาใช้ รวมถึงความรู้เก่าด้วย

ระบบการศึกษาทั้งหมดจะต้องปรับเปลี่ยนจากการถ่ายทอดความรู้เก่า แต่ทำอะไรไม่เป็น และคิดไม่เป็น ไปเป็นการเรียนรู้จากการทำเป็นและวิจัยสร้างความรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นจริง

มหาวิทยาลัยควรจะเข้ามาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ควรจะมีมาตรการกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลง เช่น

๑. มาตรการทางการจัดสรรงบประมาณที่มีเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลง

๒. มีองค์กรส่งเสริมและรับรองคุณภาพของมหาวิทยาลัย โดยร่วมกันนิยามคุณภาพของมหาวิทยาลัยเสียใหม่ จากการทำเป็นและวิจัยสร้างความรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง

เป็นต้น

การเจริญสติ ควรเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ เพราะช่วยให้จิตเป็นกลาง สามารถรับรู้ความจริงได้ โยงเอาปัญญาไปใช้ได้ทัน ไม่หลุดเข้าไปสู่ความไม่ดี ทำให้ประสบความสำเร็จและความสุข

- การเจริญสติทำให้ประสบ
- ความจริง
 - ความงาม
 - ความดี
 - ความสุข

จึงจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนรู้ที่ดี

การส่งเสริมการเรียนรู้ คือกุญแจ ควรมีหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในทุกพื้นที่และทุกองค์กร ในทุกพื้นที่จะมีบุคคลบางคนที่สนใจการเรียนรู้ ควรหาให้พบบุคคลเหล่านั้น แล้วสนับสนุนให้รวมตัวกัน ทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในพื้นที่ขยายตัวออกไป การเชื่อมโยงหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นเครือข่าย

ควรมีการรณรงค์เคลื่อนไหวเรื่องการเรียนรู้ทางสังคม ความเคลื่อนไหวสังคมเรื่องการเรียนรู้จะกระตุ้นความสนใจของทุกภาคส่วนในสังคมรวมทั้งภาคการเมือง

ควรมี“สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้แห่งชาติ”อันเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ เป็นเครื่องมือส่งเสริมองค์ประกอบทั้ง ๓ คือ ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และการเรียนรู้ที่ดี ให้เกิดขึ้นเต็มประเทศ ควรมี “กองทุนทางปัญญา” ดังกล่าวในตอนที ๑๐ เป็นเครื่องมือสนับสนุน

๘

ภาพรวมของการพัฒนากำลังคนของประเทศ

ประเทศจะเข้มแข็งทางปัญญา อยู่ที่ว่าพัฒนากำลังคนทั้งหมดของประเทศโดยรวดเร็วและถูกทาง ในที่นี้จะรวบรวมสิ่ง ที่ควรทำในการพัฒนากำลังคนทั้งหมดไว้ ๑๐ ประการ เพื่อให้เห็นภาพรวมดังต่อไปนี้

- คือ
๑. กระบวนการทางปัญญาของฐานล่างของสังคม
 ๒. การพัฒนาคุณภาพของผู้ใช้แรงงาน
 ๓. ปัญญาเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์
 ๔. การพึ่งตนเองทางวิชาการ และจัดการสูญเสียให้ต่างชาติ
 ๕. พัฒนาระบบราชการให้ใช้ความรู้เป็นฐานของการทำงาน

๖. พัฒนาระบบการศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และสามารถสร้างความรู้ให้เหมาะกับสถานการณ์จริง

๗. พัฒนาสถาบันทางศาสนาให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ทางศาสนธรรมอย่างได้ผล

๘. พัฒนาพรรคการเมืองไปสู่ความเป็นสถาบันที่ใช้ความรู้เป็นฐาน

๙. พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารให้คนไทยรู้ความจริงอย่างทั่วถึง

๑๐. มีเครือข่ายของหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีในทุกพื้นที่และทุกองค์กร

ทั้ง ๑๐ นี้ คือการพัฒนากำลังคนทั้งหมดของประเทศ ประเด็นที่จะต้องช่วยกันดีให้แตกคือ การจัดการ ว่าจัดการให้บรรลุผลได้อย่างไร

ที่จริงทางราชการมีเครื่องมือหลายส่วนที่จะทำงานได้ เช่น สำนักงานประมาณ ก.พ. กพร. กฤษฎีกา ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ แต่ละส่วนไม่สามารถทำงานนี้ได้ ต้องการความเป็นเอกภาพของนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติ

ภายใต้การนำอย่างแรงและถูกต้องของฝ่ายการเมือง ควรมี “สำนักงานยุทธศาสตร์ทางปัญญา” ตามที่กล่าวในตอน ๑๐ เข้ามาเป็นเครื่องมือทางนโยบาย และยุทธศาสตร์เพื่อสร้างการจัดการที่จะพัฒนากำลังคนทั้งหมดของประเทศให้ได้

หมายเหตุ

๑. ในเรื่องทั้ง ๑๐ ข้างต้นนั้น เรื่องที่ก้าวหน้ามากที่สุดคือ กระบวนการทางปัญญาของส่วนล่างของสังคม มีชุมชนหลายแห่งรวมตัวกันทำวิจัยเรื่องของชุมชน นำผลการวิจัยมาทำแผนแม่บทชุมชน ภายในเวลาไม่ช้านัก ทุกตำบลทั้ง ๗,๐๐๐ กว่าตำบล คงจะสามารถทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเมื่อปฏิบัติตามนั้นจะทำให้ชุมชนแข็งแรงและหลุดพ้นจากความยากจน

รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุน และจัดการให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย

๒. ผู้ใช้แรงงานนั้นมีความรู้และความชำนาญจากการปฏิบัติ การพัฒนาคุณภาพควรต่อยอดสัมพันธ์กับฐานความรู้ความชำนาญของเขา

ควรออกกฎหมายให้องค์กรของรัฐและเอกชนต้องจัดสรรทรัพยากรส่วนหนึ่งไว้พัฒนาบุคลากร โดยอาจทำเอง ให้บริษัทเอกชนทำ หรือให้รัฐทำ ทั้งนี้ต้องมีการตรวจสอบว่าได้ผลจริง

๓. ปัญญาเชิงนโยบาย และยุทธศาสตร์ที่ใช้ความรู้เป็นฐานนั้นเกือบจะขาดไปโดยสิ้นเชิงในสังคมไทย

นโยบายสาธารณะกลายเป็นเรื่องผลประโยชน์ของคนส่วนน้อยที่กระทบคนส่วนใหญ่ จำเป็นต้องมีกระบวนการนโยบายที่อาศัยความรู้และการมีส่วนร่วมของสาธารณะ

หน่วยงานต่าง ๆ โดยมากทำยุทธศาสตร์และบริหารยุทธศาสตร์ไม่เป็น มหาวิทยาลัยเกือบทำเรื่องนโยบายและยุทธศาสตร์ไม่เป็น

นักวิชาการ โดยมากจะหยุดยั้งแค่วิเคราะห์และวิจารณ์ ไปไม่ถึงการสังเคราะห์และการจัดการว่าเรื่องที่วิจารณ์นั้นทำอย่างไรจึงจะทำให้สำเร็จ มีความริบด่วนที่จะต้องทำงานวิชาการเพื่อสร้างปัญญาเชิงนโยบาย และยุทธศาสตร์

ในมหาวิทยาลัยน่าจะต้องรวมตัวจัดองค์กรทำการวิจัยและสังเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์

๔. ควรจะรีบวิจัยว่าเราต้องเสียเงินไปให้ต่างชาติ เพราะเราทำเรื่องนั้น ๆ ไม่เป็นในเรื่องอะไรบ้าง เช่น ในเรื่องวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เรื่องงานทางบัญชี

แล้วเร่งพัฒนาคนไทยและการจัดองค์กรให้ทำได้ เรื่องวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เช่น คณิตศาสตร์ และฟิสิกส์ ถ้าอ่อนแอจะทำให้ทำงานวิศวกรรมใหญ่ ๆ ยาก ๆ ไม่ได้ ต้องจ้างที่ปรึกษาและบริษัทต่างชาติ เสียเงินจำนวนมากอย่างน่าเสียดาย

บริษัทที่ปรึกษาบัญชีต่างชาติใหญ่ ๆ ที่มีชื่อเสียงเอาเงินทองเราไปไม่น้อย และกาลเวลาได้พิสูจน์แล้วว่าบริษัทเหล่านี้ก็ขาดจริยธรรม รัฐจะต้องส่งเสริมให้เกิดบริษัทบัญชีของเราเองที่เก่ง ๆ และดีกว่าต่างชาติ เรื่องยามีมูลคำถามหาสาเหตุจะหาเกษตรกรที่เข้าใจระบบยาเกือบไม่มีเลย มีแต่คนรู้ทางเทคนิค ถ้าขาดความรู้เชิงระบบ เราจะไม่เข้าใจส่วนเชื่อมต่อที่ขาดหายไป (missing links) ทำให้ไม่มีปัญญาที่จะอุดช่องสูญเสีย ฯลฯ

๕. ในการพัฒนาระบบราชการนั้น จะต้องทำให้ระบบราชการทำงานโดยใช้ความรู้เป็นฐาน (knowledge-based) ให้ได้ โดยต้องมีผลงานที่ประเมินได้ และในการปรับให้เป็นหน่วยงานที่มีฐานความรู้

รัฐบาลอาจต้องจัดให้ใช้งบประมาณ ประมาณร้อยละ ๕ ของงบทำการ มาเป็นงานวิจัยและพัฒนาคน แต่ทั้งนี้ต้องมีหน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระ ที่ทำงานได้ผลจริง

๙

เครื่องมือยุทธศาสตร์ทางปัญญา

ในเรื่องยุทธศาสตร์ทางปัญญาที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น สำหรับเรื่องที่ควรทำนั้นคิดไม่ยาก แต่เครื่องมือที่จะทำให้เรื่องนั้น ๆ สำเร็จนั้นยาก

เพราะการบริหารองค์กรต่าง ๆ แม้แต่ในองค์กรมหาวิทยาลัยและองค์กรคณะสงฆ์ซึ่งเป็นองค์กรทางปัญญา ล้วนเป็นองค์กรที่บริหารอำนาจทั้งสิ้น คือ เน้นที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ และการสั่งการ

แต่เครื่องมือที่ต้องการคือ การบริหารจัดการความรู้ ซึ่งผู้บริหารองค์กรเหล่านี้ทำไม่เป็น นี้รวมถึงอธิการบดี คณบดี หัวหน้าภาควิชา และหัวหน้าสาขาวิชา เป็นส่วนมากด้วย ไม่ต้องพูดถึงปลัดกระทรวงและอธิบดีต่าง ๆ

การบริหารจัดการความรู้ หมายถึง การใช้ความรู้เพื่อสร้างความรู้ และโยงความรู้ไปสู่สถานการณ์จริง ให้ได้ผลที่ประเมิณได้ และจัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อยกระดับความรู้และการปฏิบัติให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีขึ้นด้วย

ยุทธศาสตร์นี้จึงอยู่ที่การปรับการบริหารจัดการจากการเชิงอำนาจไปเป็นการบริหารจัดการความรู้

ทุกหน่วยของสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน บริษัท กรม กอง คณะ ภาควิชา ต้องปรับตัวไปเป็นหน่วยเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ ทั่วตลอดทั้งสังคม นี่คือที่เรียกว่า ปรับวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมอำนาจไปสู่วัฒนธรรมการเรียนรู้

ควรมีหน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกเรื่อง ทำงานในลักษณะต่าง ๆ ตามประเภทของความรู้ที่จำเป็นแก่การใช้งาน

ส่วนใหญ่ยังทำไม่เป็นจึงต้องมีการส่งเสริมการจัดการความรู้ ขณะนี้มีการจัดตั้ง “สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม”(สคส.)

มีตัวอย่างของหน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระและหน่วยส่งเสริมการจัดการความรู้ที่เป็นอิสระอื่น เช่น

สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สวรส. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

สสส. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

สปรส. สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ

สนส. สำนักงานสนับสนุนนวัตกรรมทางสังคม

มสช. มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

องค์กรชุมชน คือ หน่วยจัดการความรู้ของชุมชน

หน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระ และหน่วยส่งเสริมการจัดการความรู้ อาจเป็นหน่วยงานของรัฐของชุมชนท้องถิ่น ขององค์กรทางธุรกิจ องค์กรทางศาสนา หรืออาจเป็นมูลนิธิ

ขอให้คนไทยช่วยกันทำความเข้าใจเรื่องนี้ให้ดี ๆ และช่วยกันสร้างและส่งเสริมหน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกเรื่อง ที่ต้องการทำให้สำเร็จเพราะนี่คือ เครื่องมือของยุทธศาสตร์ทางปัญญา

คนที่มเงินแล้วอยากใช้เงินให้เป็นประโยชน์ต่ออนาคตของประเทศ ควรใช้เงินส่งเสริมการจัดการความรู้ มูลนิธิรอกกี เฟลเลอร์ มูลนิธิฟอร์ด เป็นตัวอย่างขององค์กรส่งเสริมการจัดการความรู้ ของเขามีเป็นหมื่นๆ มูลนิธิแบบนี้ ของเราเหมือนทะเลทราย

รัฐบาลโดยเฉพาะนายกรัฐมนตรี ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ก็อยู่ในฐานะจะทำให้ทะเลทรายเขียวชะอุ่มด้วยพันธุ์พุกยาทางปัญญา

การเคลื่อนไหวยุทธศาสตร์ทางปัญญา

การเคลื่อนไหวยุทธศาสตร์ทางปัญญาอาจทำได้ดังนี้

๑. สร้างความมุ่งมั่นร่วมกันทั้งชาติ ว่าอนาคตของประเทศไทยอยู่ที่การเติบโตทางปัญญา ไม่ใช่การเติบโตทางเศรษฐกิจ

โดยการเผยแพร่เอกสารแนวคิดออกไปอย่างกว้างขวาง ในรูปแบบต่าง ๆ จัดการประชุมซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง ทั้งในส่วนภูมิภาคและในส่วนกลาง เพื่อเพิ่มความชัดเจนในแนวคิดและวิธีการ มีการสื่อสารทางวิทยุ และโทรทัศน์อย่างกว้างขวาง

การเคลื่อนไหวให้เกิดกระแสทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดจิตสำนึกและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

๒. บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ทดลองและพยายามปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องเท่าที่จะทำได้ โดยมีหน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระ จะเล็กหรือใหญ่แล้วแต่สถานการณ์

บางครั้งคน ๆ เดียวที่เข้าใจ ก็ทำตัวเป็นหน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระได้ เอกชนควรให้ทุนหรือจัดตั้งองค์กรเพื่อเคลื่อนไหวทางปัญญา

๓. ในมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในยุทธศาสตร์ทางปัญญา ควรมีการรวมตัวกันโดยอิสระ ข้ามพรมแดนสาขาวิชา ข้ามพรมแดนสถาบัน เพื่อเคลื่อนไหวยุทธศาสตร์ทางปัญญา

ควรมีการสนับสนุนทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยให้อาจารย์รวมตัวกันเคลื่อนไหวทางปัญญา

๔. นายกรัฐมนตรี ควรทำยุทธศาสตร์ทางปัญญาให้เป็นวาระแห่งชาติ ชี้ทิศทางทางปัญญา ว่าต้องการนำประเทศออกจากโมหภูมิ ทำสงครามกับอวิชชา โปรดกลับไปอ่านพระมหาชนกของพระเจ้าอยู่หัว

๕. จัดตั้ง “สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้แห่งชาติ” เป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างระบบข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารให้คนไทยรู้ความจริงทั้งประเทศ รักการเรียนรู้ และมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีโดยทั่วตลอดทั้งสังคม

๖. จัดตั้ง “สำนักงานยุทธศาสตร์ทางปัญญา” เป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ มีคณะกรรมการที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางปัญญา ทั้งหมดที่กล่าวหรือยังมีได้กล่าว ให้ประเทศไทยทั้งประเทศออกจากโมหภูมิไปสู่การเป็นประเทศที่สว่างไสวด้วยปัญญา

๗. จัดตั้ง “กองทุนทางปัญญา” เล็กใหญ่ตามพื้นที่ และตามเรื่อง รัฐบาลอาจหามาตรการนำเงินภาษีอากรหรือส่วนแบ่งจากธุรกรรมที่ทำให้คนโง่ลงมาตั้งเป็น “กองทุนทางปัญญา” ประชาชนควรมี

ส่วนบริจาคสมทบเข้ากองทุนทางปัญญา เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนทางปัญญา ให้เป็นยุทธศาสตร์ใหญ่
ของประเทศ

ผมขอฝากเรื่องยุทธศาสตร์ทางปัญญาให้เพื่อนคนไทยไว้พิจารณาด้วยโดยถ่วงแท้ ถ้าเรายังพัฒนา
กันในโมหภูมิเดิม ๆ เราคงติดขัด ระตำระสาย วิกฤต และรุนแรง อนาคตของประเทศอยู่ที่การปฏิรูปทาง
ปัญญอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทันการ

นตติ ปัญญา สมาอาภา

แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี

ขอให้ท่านพันทุกซ์ด้วยปัญญา และขอให้เราพันทุกซ์ร่วมกันด้วยปัญญาร่วมกัน